

OCENE
RECENSIONI
REVIEWS

Claudio Pericin: FIORI E PIANTE DELL'ISTRIA DISTRIBUITI PER AMBIENTE. 464 strani, Rovinj in Trst, 2001. (Izšlo kot zunajserijsko delo števil. 3 v zbirki Aktov Središča za zgodovinske raziskave/Centro di ricerche storiche v Rovinju, kjer je tudi dosegljiva (Rovinj, Piazza Matteotti 13, info@crsrv.org)

30. novembra 2001 je bil v Poreču velik dan, ki smo ga razumeli kot praznik vseh, ki jih zanima istrska flora, a tudi kot praznik italijanske narodne skupnosti v Istri. V poreški mestni hiši so veljaki javnega življenja, predvsem pa tržaški botanik dr. Fabrizio Martini kot boter in puljski veterinar, a že dolgo v Baslu živeči Claudio Pericin kot avtor, predstavili knjigo o istrski flori. Novica o tej knjigi je bila povsem nepričakovana in zato tudi presenetljiva. Podpisani se je z avtorjem spoznal šele v letu 2001, na zgodnjespomladanski ekskurziji v okolico Premanture, in nato še poleti v slovensko Čičarijo. Tedaj sploh ni zaslutil, da ta ljubeznivi in skromni človek pripravlja oz. da je medtem že natisnjeno tako pomembno in obsežno delo.

Zgodovina raziskovanja istrske flore je stara, saj sega v 16. stoletje (P. A. Mattioli) in doživi, še vedno v predlinnéjevskem obdobju, prvi bogati prispevek s poročilom G. H. Zanichellija (1730) o ekskurzijah v letih 1722 in 1725, ki se ju je udeležil in pravzaprav vodil (*Amicos habui comites, praecipue Dominum Petrum Antonium Michaelium, eorundem studiorum & participem & Ducem*, piše v predgovoru Zanichelli) italijanski botanik P. A. Micheli. Floristična dejavnost kulminira v 2. polovici 19. stoletja z lokalnimi florami A. Loserja (1860, 1864), J. Freyna (1877, 1881), A. Stefanija (1884, 1894-1895), C. de Marchesettija (1896-1897) in E. Pospichala (1896-1899). Na prehodu iz 19. v 20. stoletje so bile objavljene florule manjših območij (Poreč: M. Calegari 1897, 1899 in 1904; Rovinj: N. Benacchio 1939), ves čas vse do danes pa so floristi objavljali manjše ali večje floristične prispevke.

Pisec raziskovalce istrske flore dokaj podrobno navaja v posebnem poglavju in jih tudi našteva v seznamu literature. V zadnjih letih pa izdajo istrske flore - neobjavljeno - pripravlja neki avstrijski botanik.

Glavni in daleč najobsežnejši del knjige obsegajo predstavitev posameznih taksonov, razdeljenih na 6 ekoloških skupin: skalna obmorska obala, peščine, školji, slanišča in polslanišča, makije, garige in borovja (alepski in črni bor ter pinija), gozdovi, travniki in pašniki, bukovja in suha gorska območja (večina v tem poglavju poglavju predstavljenih vrst izvira z Učke in

njene bližnje soseščine), vodna rastišča in notranja (sladkovodna) močvirja ter kulture in od človeka vplivana območja. Kot dodatek so prikazane še praproti in mahovi. Prikaz vsake ekološke skupine se začne s splošnimi opombami in zgovornimi, nemalokrat kar razpoloženskimi ilustracijami, ki jim sledijo po abecedni latinski imeni našete vrste. Poudarek je na ilustraciji, morfološke opise je pisec namenoma izpustil. Latinskemu imenu in morebitnim sinonimom sledijo podatki o družinski pripadnosti ter knjižna imena v italijanščini, hrvaščini, slovenščini, francoščini, angleščini in nemščini. Pisec je posebno pozornost posvetil istrskim naravnim imenom, ki jih je, seveda predvsem italijanska, tudi sam biral in objavjal. Navedeni so še tip rastišča, čas cvetenja, splošna razširjenost, morebitna užitnost ali drugačna uporaba, morebitna opomba (naravoohranjevalna dejstva, taksonomska novost) in kraj fotografiranja.

V knjigi je objavljenih nad 1700 fotografij, ki pa niso samo rastlinske, temveč tudi krajinske in rastlinsko-združbene. Njihova kvaliteta je odlična, zavedati pa se je treba tudi izredno velikega in potrpežljivega dela, ki ga je avtor opravil s številnimi ekskurzijami, brez katerih ne bi mogel doseči slikovno tako popolnega prikaza istrske flore. Mnogo rastlin je prikazanih s po 2 fotografijama, npr. cvetoče in plodeče rastline, ali pa širšim in bližnjim pogledom. Tehnični urednik je iz predloženih diapozitivov računalniško ustvaril manjše ali večje izreze, zaradi česar se splošni pogled na strani zdi morda nekoliko izumetničen. Ko pa gledaš le posamezne slike, spoznaš, da so nastali večinoma zelo povedni rastlinski portreti. Kot primer naj navedemo le sliko orhideje *Spiranthes spiralis*, ki v knjigi (str. 97) v resnici nastopa kot pravi "zviti zvitocvet". Kdor ve, kako nefotogenična je *Athamanta turbith*, bo občudoval njeno sliko na str. 193. In tako še nešteto krat!

Avtor knjige je Istro omejil z njenimi mejami v času Avstro-Ogrske. Segal torej od Glinščice na severozahodu in Čičarije z Učko na severu do rta Kamenjak na skrajnem jugu, v manjši meri pa so zastopane tudi nekatere le na kvarnerskih otokih razširjene vrste (npr. *Astragalus vegliensis*). Z lošinjske Osorščice je slika vrste *Cardamine maritima*, ki je sicer znana tudi z Učke na "terri fermi". Večji del slik je posnetih v hrvaški, kar nekaj pa tudi v slovenski Istri. Poznavalec slovenske adventivne floristike ne bo presenečen, ko bo pri vrstah *Ambrosia artemisiifolia*, *Artemisia annua*, *Echinochloa crus-galli*, *Senecio inaequidens* in *Tagetes minuta* kot kraj posnetka odkril Valdoltro.

Ob pregledovanju dobiš občutek, da komaj katera istrska rastlina manjka. Zelo kritični presojevalec bi sicer našel to ali ono vrsto, ki je v knjigi ni, zlasti iz taksonomsko kritičnih skupin, a so ravno iz rodu škrdolic (*Hieracium*) zastopane številne, tudi mnogim botanikom povsem neznane vrste. Avtor se ni ustavljal pred manj očitnimi ali manj privlačnimi vrstami in je tako v knjigo

sprejel tudi mnoge ščire (*Amaranthus*), metlike (*Chenopodium*), dresnovke (*Polygonum*, *Bistorta*, *Persicaria*, *Fallopia*) ter tudi trave in ostričevke. Tako je knjiga pravi vodnik v spoznavanje istrskih rastlin, v katerem ne manjkajo tudi takšne redkosti, kot so *Ophioglossum lusitanicum*, *Senecio caroli-malyi* in *Staehelina dubia*, ali pa pred kratkim opisane vrste, kakršni sta *Serapias istriaca* in *Ophrys tetraloniae*. Zelo popolno so prikazane tudi gojene vrste, od granatnega jabolka do agave. Med brstnicami se je znašla neka parožnica (*Chara spec.*), avtorjevo pozornost pa je zbudila tudi šiška, ki jo je na hrastu v Padni povzročila osa šiškarka *Andricus (Cynips) quercus-tozae*.

Pri določanju je avtor poiskal pomoč mnogih poklicnih botanikov, kar po svoje zagotavlja strokovno zanesljivost knjige. Nekaj taksonomskih pripomb pa vendarle imamo, saj pri tako obsežnem delu ne more biti drugače. Ali je res, da v Istri rastejo vse iz skupine *Potentilla verna* navedene vrste (pomislek nam zbuja vrsta *P. tabaernemontani*)? V Jugovzhodnih apneniških Alpah endemična *Centaurea dichroantha* (str. 197) je seveda lahko le *C. x sordida* (*C. scabiosa* subsp. *fritschii* x *C. rupestris*), *Cirsium freyerianum* (str. 199) ni samostojna vrsta, temveč križanec med vrstama *C. acaule* in *C. pannonicum*, *Ballota nigra* (str. 301) je - po obliki časnih zobcev sodeč - prejkone *B. alba* (*B. nigra* subsp. *foetida*). *Bupleurum falcatum* s Kojnika (str. 194) je lahko le *B. falcatum* subsp. *cernuum*, saj tipska podvrsta v Istri ne raste, z imenom *Ranunculus ficaria* predstavljena lopatica (str. 90) pa je *R. calthifolius*.

Pisec se zaveda (str. 15), da so v knjigi objavljene tudi floristične novosti. Po naši vednosti je prvi, ki je v Istri objavil nahajališče vrste *Anthericum liliago* pri Dvigradu, izpred nekaj let sicer znano tudi nam. Slovenska floristika dobiva podatke in večkrat tudi spodbudo z navedenimi kraji fotografiranja, a tudi s sliko smetlike *Euphrasia marchesettii* iz Pirana.

Slika potrošnika *Cichorium pumilum* iz Podpeči je nasploh novost za slovensko floristično vednost.

Knjiga naj bi, kot to v njeni predstavitvi poudarja avtor italijanske flore, rimski (nekoč tržaški) univerzni profesor botanike in avtor Flore Italije Sandro Pignatti, premostila vrzel med znanstvenim spoznanjem in temu ustreznim jezikom ter vsakomer, ki se rastlinam približuje z zanimanjem in občudovanjem ter potrebuje splošno razumljivo izražanje. Takšno vlogo bi lahko imel priročnik za v žep ali vsaj nahrbtnik, knjiga velikosti 25 x 34,5 cm in teža 3,5 kg pa je komaj primerna celo za v avto, sploh pa ne za v nahrbtnik. Tako je pred nami knjiga, po kateri lahko listamo predvsem na (dovolj veliki) mizi doma. Koliko bo pomagala nepoklicnim ljubiteljem rastlinstva, mi je kot zastopniku poklicnih težko presoditi, vsekakor pa naj zatrdim, da je odličen pripomoček, zaradi svoje vrstne popolnosti pa mnogostranska spodbuda tudi in morda celo predvsem tem drugim. Avtor, puljski domačin, je od otroških izkušenj

naprej z istrsko rodno grudo povezan z neštetimi vezmi, kar je v knjigi na mnogo krajih različno prepoznavno in s čimer je knjiga poleg strokovne dobila tudi veliko etično vrednost. Pripravil nam je prvo slikovno knjigo istrske flore, h kateri mu iskreno čestitamo.

Tone Wraber

Claudio Battelli: PRIROČNIK ZA SPOZNAVANJE MORSKE FLORE TRŽAŠKEGA ZALIVA. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2000, 170 strani.

Pred nedavnim je na police knjigarn prišla v naslovu omenjena knjiga, ki v podnaslovu natančneje opredeljuje svojo vsebino kot: "*Kako nabirati, shranjevati in določevati nekatere najpogostejše predstavnice morskih alg in semenk vzhodnega dela Tržaškega zaliva*". Slovenska algološka bibliografija ni ravno bogata, saj bi vse doslej v slovenskem jeziku izdane knjige s tega področja lahko prešteli na prste ene roke, še posebej pa to velja za morsko algologijo. Drugače rečeno, Batteljev priročnik je prvo obširnejše delo, posvečeno morskim algam, ki je bilo izdano v slovenskem jeziku, tako da je tudi pred piscem ocene nekoliko zahtevnejša naloga.

Pa začnimo s suhoparnim pregledom zgradbe knjige. Kazalu vsebine in uvodu (ki je bolj predgovor) sledi kakih 20 strani dolg uvodni del, v katerem so predstavljeni osnovni pojmi o morski obali in obalnem morju, z najpomembnejšimi značilnostmi so predstavljene morske alge (značilnosti posameznih skupin, kako se jih lotiti) in semenke, sklep tega dela pa so navodila za določanje morskih alg in semenk. Sledi ključ, ki obsega okoli 120 strani in je tudi bogato ilustriran s fotografijami Marjana Richterja. Na koncu ključa je (na zelo nedostopnem mestu) nekakšno kazalo (pravega stvarnega abecednega kazala knjiga žal nima), ki mu na 8 straneh sledijo slovarček z razlago nekaterih manj znanih v knjigi uporabljenih pojmov in 4 strani literaturnih virov (na katere pa nikjer v besedilu ni opaziti kakega sklicevanja).

Ena splošnih in načelnih pripomb na vsebino ključa je, da je v njem predstavljen le izbor "najpogostejših" vrst. Uporabnik namreč nikoli ne more vedeti, ali morda ni nabral ene od preostalih vrst, živečih na tem območju, ki jih je vsaj trikrat toliko, kot jih je predstavljenih v knjigi. Res pa je, da je to dejstvo v knjigi večkrat poudarjeno, in le upamo lahko, da se bo naslednja izdaja priročnika približala enemu izmed osnovnih meril za uporabnost ključa, ki je: popolna pokritost obdelovane skupine na obravnavanem območju.

Pa si nekoliko podrobneje oglejmo, kaj nam Battel-